

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گل گشتی در ادبیات شفاهی آذربایجان ایران
(آتالار سؤزی - امثال و حکم و اصطلاحات آذری)

بایا تیلا، تاپتاپماجالار، قوشماجالار، متلر و یانیتماجالار

مؤلف: عبدالله محمدی

سرشناسه	محمدی، عبدالله، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	گل گشتی در ادبیات شفاهی آذربایجان ایران، آتالار سوزی امثال و حکم و اصطلاحات آذری /... مؤلف عبدالله محمدی
مشخصات نشر	اردبیل: پارلاق بازی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۱۸۰ص.
شابک	۹۷۸۶۰۰۷۱۹۸۲۰۹
وضعیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	ترکی- فارسی.
موضوع	فرهنگ عامه -- ایران -- آذربایجان
رده بندی کنگره	GR ۲۹۱/۲۵۴۱ ۱۳۹۳
رده بندی دیویی	۳۹۸/۲۰۹۵۵۳
شماره کتابشناسی ملی	۳۴۵۰۱۸۶

پارلاق
انتشارات
۰۴۵۱۲۲۵۳۸۷
Email: pegib_chap@yahoo.com

گل گشتی در ادبیات شفاهی آذربایجان ایران

مؤلف: عبدالله محمدی

چاپ و صحافی: چاپخانه نیکین

(۳۳۳۳۵۳۴۴ ۰۴۵ صفری)

صفحه آرایشی: آذر پروخته

طرح روی جلد: شهروز نعمتی

نوبت چاپ: اول- ۹۳

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹-۲۰-۷۱۹۸-۶۰۰-۹۷۸

فهرست مطالب

پیش گفتار

.....	مقدمه
۱.....	- فصل اول آتالار سوزی، اصطلاحات و امثال و حکم
۲.....	(حروف آ، ا)
۴۴.....	(حروف ب، پ، ت)
۶۲.....	(حروف ج تا غ)
۹۰.....	(حروف ف تا ی)
۱۲۲.....	فصل دوم- بایاتیلار
۱۲۳.....	(حروف آ تا ت)
۱۳۳.....	(حروف ج تا ش)
۱۴۰.....	(حروف ع تا ق)
۱۴۸.....	(حروف ف تا ی)
۱۵۷.....	فصل سوم لالایی لار و نازلامالار
۱۶۳.....	فصل چهارم تاپ تا پماجالار (حروف آ، ا)
۱۷۴.....	(حروف ب تا ق)
۱۸۵.....	(حروف ف تا ی)
۱۹۱.....	فصل پنجم قوشماجالار
۲۰۶.....	فصل ششم یانیتماجالار
۲۰۸.....	فصل هفتم متل ها

پیش گفتار

امثال وحکم واصطلاحات، بابا تیلار، قوشماجالار، مثل ها، تاپتاپماجالار و نیایتماجالار و... در زبان آذری از حیث فراوانی از بی نظیرترین ادبیات شفاهی زبان های زنده دنیا به شمار می آید. ادبیات شفاهی زبان آذری دوستداران ومشتاقان بسیاری در سراسر کشورمان ایران اسلامی دارد. همه ی آذری زبانان در ایران اسلامی وسایر کشورها از امثال وحکم واصطلاحات آذری در مکالمات روزمره خودشان استفاده می نمایند وهمچنین سایر ادبیات شفاهی زبان آذری نیز در مناسبت ها، مهمانی ها وجشن ها مورد استفاده قرار می گیرد. از آنجا که این ادبیات بطریق گفتار از نسلی به نسل دیگر انتقال یافته است بیم آن می رود که به مرور زمان، بخش عمده ای از این آثار غنی به فراموشی سپرده شود، گرچه در گذشته به خاطر نبود مجموعه ی کامل، قسمت بیشتری از آن ها از بین رفته است.

اگر در جهت جمع آوری و چاپ این نوع ادبیات که در نزد ما امانت است اقدام نشود با گذشت زمان چیزی از آن برای نسل های آینده باقی نخواهد ماند. از این رو حس میهن دوستی وعلاقه به ادبیات شفاهی زبان آذری برابر آن داشت تا قدمی در جهت حفظ واحیای آن بردارم.

این مجموعه به تشویق دوستان وآشنایان نزدیک و تعدادی از همشهریان گرانقدر به روش پرس و جو جمع آوری شده، بعد از بررسی، اصلاحات لازم نیز روی آن ها صورت گرفته است. البته از هر یک از انواع ادبیات شفاهی آذربایجان آثاری زیادی وجود دارد ومن تنها به لطف و یاری خداوند توانستم این مجموعه ی کوچک را آماده نمایم. امیدوارم به این طریق، گوشه ای از دین خود را در جهت حفظ ادبیات زیبا وارزشمند زبان و فرهنگ آذری که زبان مادری مان است، ادا کرده باشم.

ملاحظاتی که در جمع آوری وتدوین این مجموعه به کار رفته، عبارت است از:

۱- در این مجموعه ادبیات شفاهی زبان آذری بر اساس موضوع فصل بندی شده و مندرجات به ترتیب حروف الفبا تنظیم گردیده است.

۲- نوع نگارش متن زبان آذری خلاص وبر اساس گویش مردم استان اردبیل است وترجمه متن زبان آذری و کاربرد و اشاره آن نیز به صورت فارسی عامیانه صورت گرفته است.

۳- در این مجموعه از درج تعدادی از امثال وحکم واصطلاحات وتاپتاپماجالار که دارای عبارت های غیر اخلاقی ومستهجن بودند خودداری شده است.

۴- در این مجموعه ۱۱۲۲ مورد آتالارسوزی واصطلاحات، ۴۹۶ دویستی بایاتی ولایسی، ۳۲۳ مورد تاپتایماجا وتعدادی قوشماجالار، متلرویانیتماجالار گردآوری شده است.

۵- در مراحل انجام اصلاحات لازم بر روی این مجموعه، به منابع و کتاب های جلد اول آتالارسوزوو گفتارنیاکان (به قلم یعقوب قدس) - آدلیم بایاتیلار (گردآورنده: محمد مهرباب) - ضرب المثل های (فارسی) معروف ایران (مؤلف: مهدی سهیلی) و فرهنگ فارسی دکتر معین مراجعه شده است. در پایان مراتب قدرشناسی و سپاسگزاری خود را از دوست و استاد عزیزم دکتر احمد نورمند که زحمات زیادی را در این راستا متحمل شدند اعلام می دارم.

عبدالله محمدی

www.ketab.ir

ادبیات شفاهی هر سرزمینی نشانگر رشد فرهنگ مردم آن دیار است. ادبیات شفاهی آذری زبانان ایران یکی از غنی ترین در نوع خود است و سرشار از میراث های گران بها و صیقل یافته ای است که همانند جواهر گرانقدر بر پیشانی این زبان می درخشد و به زیبایی زبان و فرهنگ مردم آذربایجان جلوه ی خاصی می بخشد. قصه ها، حکایت ها، مثل ها، ضرب المثل ها، گفتارنیاکان، چیستان ها، لالایی ها و جملات چندبار تکراری و ... در زمره ی ادبیات شفاهی این خطه هستند. درون مایه ی بیشتر این ها ریشه تاریخی دارد و اغلب آن ها دارای پند و اندرز بوده یا درس اخلاقی به دنبال دارند. بویژه مجموعه ی امثال و حکم را می توان انتقال دانسته های انسان ها ی گذشته به نسل جدید عنوان کرد.

پدید آورندگان ضرب المثل ها برای انتقال ساده تر خواسته ها از فردی به فرد دیگر آن را به وجود آورده اند. این نوع از ادبیات مجموعه ای از آداب و رسوم، سنن و اعتقادات یا جشن ها و ... را در خود پنهان داشته است. که کوتاه ترین راه را برای بهره مندی هر چه بیشتر از گفتار و تجربیات گذشتگان انتخاب می کند و هر کس به نسبت هوش و توان خود از آن ها بهره می برد.

در تمام کشورها ادبیات و فرهنگ بومی به مرور زمان گاهی از فرهنگ های بیگانه تأثیر گرفته ، گاهی هم رنگ و بوی خود را از دست می دهند. بنابراین در اکثر زبان ها تأثیر پذیری زبان و ادبیات ملّی از فرهنگ های بیگانه مسلم است اما قسمت مهمی از هر زبان که کمتر تأثیر می پذیرد ، ادبیات و فرهنگ مردم تحت عنوان ادبیات شفاهی وعاقه است ، چرا که زبان و فرهنگ بیگانه نمی تواند در آن مداخله نماید و ادبیات خویش را جای گزین آن کند. ادبیات شفاهی زبان آذری به خاطر فراگیر و غنی بودن تاکنون از هجمه ی ادبیات بیگانه مصون مانده است . توانمندی هر زبان در ضرب المثل ها ، اصطلاحات ، داستان ها ، اشعار و معماهای نغز آن تبلور و تجلی پیدا می کند. ادبیات شفاهی، زبانی ساده و بیانی صریح دارد ، از آنجا که پدید آورندگان اصلی این ادبیات ، مردم کوچه و بازار هستند، برای همین، بسیاری از واژگان و اصطلاحات عامیانه به نظر می رسد، در هر منطقه ضمن داشتن ویژگی های عمومی و قدیمی، خصوصیات محلی را نیز در بردارند.

نگارنده با توجه به علاقه ای که از دوران بچگی به ادبیات شفاهی آذربایجان داشته، قلم بدست گرفته تا در حدّ توان و آگاهی، بایاتی ها، تاپتا پماجلار، قوشماجلار، یانلیتماجلار، مثل ها و اصطلاحات و امثال و حکم رایج در شهرها و روستاهای استان اردبیل و آذری زبان ها را جمع آوری نموده، در قالب یک مجموعه کوچک به هم میهنان تقدیم نماید. حفظ ادبیات شفاهی زبان آذری این گنجینه ی معنوی ارزشمند

گذشتگان وظیفه ی تک تک مردم شریف آذری زبان ایران زمین بخصوص استان های آذری زبان
است. وظیفه ی ماست که ضمن حفظ این امانت ها آن ها را سالم و بی نقص به نسل بعد از خودمان
تحويل و ارائه دهیم.

عبدالله محمدی- اردیبهشت ۱۳۹۰

www.ketab.ir